

A Kaliforniai Egyetem csatlakozik a Google Book Search projekthez?

A *Kaliforniai Egyetem* (KE) a tudományos kutatást és a kiadói tevékenységet érintő fontos lépésre szánta el magát, amikor tárgyalásokba bocsátkozott a Google-lal, a cég eddig is sok vitát kiváltott projektjéhez való lehetséges csatlakozásról. A Google digitalizálási projektje 2004 decemberében indult *Google Print Library Project* néven (ez később – 2005 novemberében – *Google Book Search*re változott) azzal a céllal, hogy öt jelentős könyvtár (a *Harvard Egyetem*, a *Michigani Egyetem*, a *Stanfordi Egyetem* és az *Oxfordi Egyetem* könyvtárai, valamint a *New York-i Közkönyvtár*) állományába tartozó könyveket digitalizálják, és online elérhetővé tegyék.

A Google komoly érdeklődést mutat a KE mintegy 34 milliós könyvgyűjteménye iránt. A könyvek az egyetem 10 campusához tartozó 100 könyvtárban találhatók. E könyvtárak együttesét a világ legnagyobb tudományos kutatókönyvtáraként tartják számon. A KE még jobban szeretné kivenni a részét az internetes forradalomból, amihez olyan tehetséges partnerre van szüksége, mint a Google, amely magára vállalja a könyvek szkennelésének költségeit.

A projekt körül komoly vita bontakozott ki a szerzői jog kérdésében: míg az 1923 előtti könyvek teljes egészükben online hozzáférhetővé tehetők, addig a szerzői jog által védett szövegek felhasználhatósága továbbra is kérdés marad, s további pereskedésekre adhat okot. A vállalkozás jelentőségéhez és társadalmi hasznához ugyanakkor nem férhet kétség azon felül, hogy az internethasználók számára hozzáférhetővé teszi az emberiség kulturális, szellemi örökségét, valamint a tudomány eddigi eredményeit. Mindezen értékeket meg is óvja a lehetséges természeti katasztrófáktól, mint amilyen a Katrina-hurrikán, vagy a térséget sújtó gyakori földrengések.

A KE és a Google közötti szerződés létrejöttét az egyetemi vezetőség részéről alapos vizsgálódások előzik meg. A szerzői jogi kérdéseket illetően várhatóan a kiadók is hallatják majd hangjukat, végső következményként az egyetem eslehet bevételeinek egy részétől. Mindennek előzményeként 2005-ben az egyesült államokbeli kiadók egy csoportja a szerzők jogait képviselő *Authors Guild* szervezettel karöltve keresetet nyújtott be a Google ellen a New York-i szövetségi bíróságon, azt állítva, hogy a szerzői jogi oltalom alá eső könyvek engedély nélküli szkennelése a szerzői jog megsértését jelenti, még abban az esetben is, ha a könyvet egyáltalán nem teszik online hozzáférhetővé, vagy csak egy kicsiny részét publikálják az interneten. Igaz, hogy a Google-lal szerződött könyvtárak képviselői nem ülnek a vádlottak padján, mégis felettébb különös, hogy a KE ebben a légkörben is vállalta a céggel való tárgyalások folytatását. Egyes könyvtárak, hogy elkerüljék a lehetséges problémákat, csupán a szerzői jogi védelem alá nem eső könyvek szkennelését teszik lehetővé. A KE azonban a Michigani Egyetem példáját szándékozik követni, amelynek képviselői – a Google képviselőivel egyetemben – állítják, hogy nincsen szükségük engedélyre ahhoz, hogy néhány mondatot idézzenek egy szerzői jogi védelem alá eső szövegből, mivel a méltányos használat (fair use) ezen módja a szerzőket is segíti az eladott könyvek számának növelésében. Ezt a véleményt osztják a KE ügyvédei is.

A Google a már említett öt könyvtáron kívül a Kongresszusi Könyvtárral és egyes kiadókkal is együttműködést alakított ki, habár az előbbi még kísérleti stádiumban van. Ugyanakkor nem a Google-é az első olyan kezdeményezés, amelyhez a KE csatlakozott: az elmúlt évben a még igencsak kezdeti stádiumban lévő *Open Content Alliance* (OCA = Nyílt Tartalom Szövetség) nevű szerveződés hasonló célú projektjéhez is csatlakozott. E projekt háttérét a *Yahoo! Inc.* és a *Microsoft* alkot-

ják, és különböző észak-amerikai egyetemek és könyvtárak is részt vesznek megvalósításában. A munkát a *közkincsnek* tekintendő művek szkennelésével kezdték. A KE továbbra is az OCA tagja kíván maradni, de szakemberei úgy vélik, hogy a Google jóval nagyobb anyagi és egyéb természetű kapacitással rendelkezik a szkennelés elvégzésében, mivel több millió, a KE állományában található könyv szkennelését kívánja megvalósítani az elkövetkező hat esztendőben, amire az OCA projektjén belül nem nyílna lehetőség.

A Google nem ad tájékoztatást arról, hogy hány könyvet szkenneltek eddig, és milyen volt a Google Book Search oldal látogatottsága. Az eladott könyvek után a cég nem kap részesedést, ugyanakkor a reklámért az egyes kiadók meg egyezés szerint fizetnek. A KE a javasolt szerződés értelmében nem kapna semmiféle pénzbeli juttatást, ugyanakkor sok millió dollárt takarítana meg azzal, ha az egyes könyvekből és folyóiratokból kevesebb példányt kellene megvásárolnia, mivel rendelkezésére állnának a digitális verziók. Másrészt a könyvenként kb. 35 dollárra rúgó szkennelési költségeket is megtakarítaná.

Az egyetemnek kezdeti befektetésként 1–5 millió dollár közötti költséget kell költenie a megfelelő géppark kialakítására; a könyvek mozgatását és szkennelését végző munkatársak bére évente több mint 700 ezer dollár további kiadást jelentene. A vezetés általában támogatja a projekthez való csatlakozást, egy részük ugyanakkor kételyeit fogalmazta meg a szerzői jogi kérdések kapcsán, s felvetődött, hogy a Google az egyetemet kihasználva próbál gazdasági előnyökre szert tenni. A tárgyalások során ezért igyekeznek körültekintően eljárni, s az egyetem hosszú távú érdekeit érvényesítő megállapodásra jutni. Ha a Google-nak bármiféle bevétele származik az együttműködésből, az egyetem is részesülni kíván a haszonból. A csatlakozást illető végső döntést *Robert C. Dynes*, az egyetem rektora mondja ki.

/GORDON, Larry: UC may join Google's Library Project.
=
<http://www.uh.edu/ednews/2006/latimes/200608/20060802google.html/>

(Dancs Szabolcs)